

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Ferhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groeide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f.125 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f.9.— per jaar.
Advertentiën: 25 cent per regel.

Het adres van den Eindredacteur is thans weder: VAN BREESTRAAT 14, AMSTERDAM.

INHOUD: Uit de Schrift: Kind worden. (Matth. 18:2 en 3). — Kerkelijk Leven: Humaan en humanistisch. Ethische pijlen. Prof. Mr W. Zevenbergen. — Uit de Buitenl. Kerken. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerkinieuws.

UIT DE SCHRIFT.

Kind worden.

En Jezus, een kindeke tot Zich geroepen hebbende, stelde dat in het midden van hen, en zeide: Voorwaar zeg Ik u: indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderken, zoo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. Matth. 18:2 en 3.

Jezus' discipelen hebben op weg wat met elkander gehad. Ze waren het niet met elkander eens. Ze hadden verschil van opinie. En als ze nu met den Heiland in Kapernaüm zijn aangekomen, ergens binnenshuis, zijn hun gesprekken wel gestaakt, maar de sfeer van oneenigheid hangt nog om hen heen. En op Jezus' vraag, wat ze met elkander hadden, antwoordt er één met een wedervraag, waarin hij het geschil aan het oordeel van zijn Meester onderwerpt: „Wie is toch de meeste in het koninkrijk der hemelen?”

Dat was dus de kwestie, de oude kwestie, die zoo dikwijls de geestelijke harmonie in den kring van Jezus' discipelen wreed verstoort. Het was de kwestie, die in onze dagen theoretisch wel, maar praktisch nog niet is beslist. Want men vecht er in andere vormen, niet zoo openlijk als toen, meer vermaskerd, nog over voort in den kring van 's Heeren volgelingen.

De oplossing is: kind worden! Er moet een jongetje komen, zoo'n dreumes van vier, vijf jaar, die, wat schuchter, hóóg opkijkt tegen Jezus en wie Hem omringen. En dan slaat de Heiland Zijn armen om dien kleinen jongen. En Hij kijkt Zijn discipelen aan: „Zóó moet ge worden, zóó, als dat kind! En anders zult ge het koninkrijk der hemelen niet eens ingaan!”

Daar moet ge nu juist kwestie gehad hebben met elkander, wie de meeste is in het koninkrijk der hemelen. In het koninkrijk der hemelen de meeste! En dan moet Jezus zóó doen. En dan moet Hij zóó'n antwoord geven! Dan moet Hij zeggen: „Een kind worden.... anders komt ge in het koninkrijk niet eens in!”

Ge hadt de gezichten van die discipelen wel eens willen zien! Ze hadden nog wat hóóge kleur door de opwinding van het debat, want de één had den ander de eer niet gegund, die hij voor zichzelf meende te mogen vorderen. Maar ze zullen wel verbleekt zijn, toen Jezus sprak. Het valt niet mee zóó'n woord uit den mond van den Heiland te moeten hooren!

Het viel toen niet mee! Het valt nog niet mee! Ach, wij menschen, wij Christenen, we gaan, eer we het ons nog goed bewust zijn, zoo spoedig op onze teenen staan. Konden we ons nog wat uittrekken, we deden het! Men moet niet zoo min van ons denken! We laten ons niet in een hoek zetten! Wat dacht ge wel! Men moet ons in onze waarde laten! We hebben onze rechten zoo goed als een ander! Ge zult het eens zien!

Hoe menigmaal is de eenheid in den kring van Jezus' discipelen al roekeloos stukgescheurd door die ellendige zucht de meeste te willen zijn, voor den ander niet te willen onderdoen, geëerd te willen zijn, gelijk te willen hebben. De één geeft het voor den ander niet op!

Laat ons maar eerlijk erkennen, dat ook wij het de gewoonste zaak van de wereld achten, dat de één den ander zoekt voorbij te streven, dat er ook onder ons is de afschuwelijke jacht om de eer en om de macht!

Het evangelie is historie.
Het is niet enkel historie.
Het is méér dan historie.

Zoolang ge in het evangelie nog maar ziet, wat voor negentien eeuwen daar ergens in Kapernaüm is gebeurd.... dat oostersche huis en die twaalf discipelen, en Jezus, en dat kind.... och, dan ziet ge nog maar een historisch plaatje!

Maar het Woord Gods kent geen afstand van tijd en van plaats. Het leeft en spreekt nu. Wat toen gebeurde, gebeurt nog. Jezus Christus is in praesente werkelijkheid onder ons, ook in ons kerkelijk leven. Hij is in onze kerken. En in onze kerkeraadskamers. En daar, waar classe en synode vergadert. En Hij neemt er nog een kind. En Hij omhelst het. En dan kijkt Hij zóó, met dat kind in Zijn armen, naar ons. Ook naar wie onder ons vóórstaen staan. En nu mag niemand er zich van afmaken. Nu moet ieder, wie hij ook zij, zijn houding bepalen.

Nu zegt Hij nog: „Indien gij, gij, gij u niet verandert en wordt gelijk de kinderken, zoo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan!”

En dat woord is voor geen tweeërlei uitleg vatbaar. Het roept ons op om, stervende aan ons zelf, kind te worden door zijn hartveranderende genade. Of het zal ons om onze hoogheid, om onze hoogheid, om ons groot-denken-van-ons-zelf, van het koninkrijk der hemelen uitsluiten!

Zou het niet tijd worden, dat we eens gaan trachten naar de heilige kunst den ander uitnemender te achten dan onszelf?

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

Humaan en humanistisch.

Aan geen boek viel, voorzoover wij weten, nog de eer te beurt met een eeuwfeest te worden bekoond.

Daarom is, wat de vorige week bij de De-Groot-herdenking plaats vond, iets unieks.

De huldiging toch gold niet den persoon, maar den schrijver van het vermaarde werk „Het recht van oorlog en vrede”.

Het was drie eeuwen geleden sinds dat boek verscheen.

De denkbelden, daarin ontwikkeld, spreken den mensch van vandaag sterker toe dan dien van voor drie honderd jaar.

Destijds droeg men den oorlog als een risico, dat het samenleven der volkeren nu eenmaal meebracht en waartegen toch niets te beginnen viel.

In onzen tijd echter, waarin men naar rechtsmaatregelen zoekt om oorlogen te voorkomen, wordt het werk van De Groot hooger getaxeerd dan als het spel van een meesterdroomer.

Fijn ontwikkeld rechtsgevoel en hooge zedelijke moed waren vereischt om een boek te publiceren, dat toen een illusie scheen te verkondigen.

De idee van een volkenrecht, door anderen reeds uitgesproken, kreeg daarin een gestalte, als zij nog niet had bezeten. Had die gestalte toen nog veel geheimzinnigs, thans is zij het nuchter oog naderbij gekomen.

En wie zich nu in de vraagstukken van het volkenleven verdiept, kan zijn bewondering niet verbergen voor den ver dragenden ziensgeest van Hugo de Groot, gelijk die in zijn „Het recht van oorlog en vrede” tot uiting komt.

Er is voorzeker veel in dit werk, dat niet kan gehandhaafd.

De minister van Justitie, Mr J. Schokking, deed dat in zijn rede bij de huldiging voortreffelijk uitkomen.

Zocht De Groot de basis voor het volkenrecht in het natuurrecht en warde hij publiek- en privaatrecht dooreen, inzoover hij de zedewet, aan het individu gegeven, ook toepasselijk verklaarde voor de overheid, deze gedachten moeten door ons afgewezen.

Wat daarentegen onvergankelijk is in dit boek, is het humane.

Het ademt eerbied voor het menselijke leven en het menselijke rechtsgevoel.

En als zoodanig verdient het de waardeering ook van den Calvinist.

De Calvinistische levensbeschouwing heeft, wat men ook lasteren moge, veel meer ruimte voor het humane dan elke andere, inzonderheid de evolutionistische.

Want de Calvinistische eert in den mensch den beelddrager Gods, de evolutionistische ziet in hem den beelddrager van het dier.

Wanneer het dan ook om het humane gaat, ziet men het Calvinisme onder alle geestelijke stroomingen hovendrijven.

Het Calvinisme zal krachtens zijn oorsprong en inhoud het humane steeds beschermen, bepleiten, bewonderen.

Het zal het bewonderen, waar het het ook aantreft.

Daarom leggen we de krans onzer bewondering gaarne bij de andere bloemkransen in de Nieuwe Kerk te Delft voor den auteur van „Het recht van oorlog en vrede”.

En wanneer ooit Calvinisten in waardeering voor het humane tekort schoten, waren ze niet ten volle Calvinist, had het Calvinisme hen nog niet voldoende doortrokken.

Toch behoort hieraan dadelijk iets te worden toegevoegd.

N.l. dat het humane vaak wordt opgediend op humanistischen schotel.

En even heilig als ons het humane is, even vijandig is ons het humanisme.

Het humanisme eert maar niet het menselijke, doch vereert het.

Dat nu gedooft het Calvinisme nooit.

Menschen- of menscheijheidsvereering is een gruwel in zijn oog.

Het humanisme stelt in den levenscirkel den mensch in het midden.

Of in den verzwakten vorm van het semi-humanisme, waarin het zich in christenlanden veelal deed kennen, trok het twee cirkels, een, waarvan God en een, waarvan de mensch het middelpunt vormde.

Het Calvinisme kent slechts één levenscirkel, waarin God met Zijn openbaring den gauschen omtrek bepaalt en beheerscht.

Daarbij komt, dat de menscheijheidsvereering het humanisme er toe brengt de zonde in den mensch te verkleinen, te herleiden tot tekortkoming of gebrek of naar te loochenen.

Geen wonder, dat dat steeds het Calvinisme met zijn streng zondebegrip tegenover zich vond.

Het Calvinisme ziet in het humanisme een voortdurende bedreiging.

Het heeft in de geschiedenis duur leergeld betaald.

Gelijk door ons bij een andere gelegenheid werd betoogd, is het Calvinisme in de 17de en 18de eeuw hier te lande teruggedrongen, omdat de Calvinisten tegen het humanisme niet genoeg op hun hoede zijn geweest.

Vergeeten mag dan ook niet, dat Hugo de Groot, zelf humanist, dat humanisme in de hand heeft gewerkt en dat ook in zijn werk „Het recht van oorlog en vrede” het humanisme te proeven is.

Hoezeer we dan het humane in zijn boek waardeeren, het humanistische daarin kunnen we niet anders dan veroordeelen.

Zoo staan we ook tegen verschillende verschijnselen onzer dagen.

Het anti-humane van den gruwelijken oorlog met zijn voorbereiding en zijn nasleep zoekt men in evenwicht te houden door humanistische theorieën.

Onze tijd slingert tusschen deze polen heen en weer.

Hij is ontzaglijk wreed en idealistisch week.

Het nitleven van lagere instinkten tracht hij te verzoenen door het prediken van het humanistisch evangelie.

Daardoor wordt een moeilijke schiffingsarbeid ons opgelegd.

Steeds weer hebben we het humane van het humanistische af te zonderen.

We moeten er tegen opkomen, als men beweert, dat het humanisme alleen het humane tot zijn recht laat komen. Dat is volstrekt niet het geval. Het Calvinisme laat het veel beter recht weder- varen.

Anderzijds mogen we ook het oog niet sluiten voor het humane in het humanisme. Doen we dat, dan jagen we onszelf in een hoek, waar we niet thuisheoren.

Om dit eens met een voorbeeld te illustreeren.

Het kerkelijk congres te Stockholm is een zuiver humanistische uiting. Als zoodanig hebben we dan ook de ernstigste bezwaren er tegen ontwikkeld. Maar het humane, dat daar te voorschijn treedt, wordt door ons naar zijn waarde geschat.

Het humane hopen we op te sporen, waar het zich ook verbergt; willen we helpen bevorderen, waar we maar kunnen; moet door ons worden nagestreefd in elke positie, waarin we ons bevinden.

Maar het humanistische moet door ons in onderscheiden geestesrichtingen onzer dagen worden blootgelegd en zonder verhooven bestreden.

Mogen we in het vervullen van deze dubbele taak trouw worden bevonden.

Eer van de overzijde oogsten we er niet mee in. Doch we drukken daarmede de voetstappen van Christus.

Ethische pijlen.

Het is werkelijk onze schuld niet, dat we weer iets naar aanleiding van de kwestie-Geelkerken moeten schrijven.

De kwestie zelf laten we, gelijk we reeds eer te kennen gaven, rusten.

Wij blijven op het standpunt staan, dat we ons in de materie daarvan niet hebben te mengen voor de kerkelijke vergaderingen uitspraak hebben gedaan.

Maar we mogen niet nalaten het schild op te heffen tegen de pijlen, welke van modernistische en ethische zijde in de richting onzer kerken worden afgeschoten.

Eerst hebben in de liberale pers de modernisten hun pijlkoker aangesproken.

Thans doen het de Ethischen.

Het verdient daarbij opmerking, dat daarbij zoowel Modernisten als Ethischen meestal van de gedachte uitgaan, dat Dr Geelkerken inderdaad leert, waarvan hij werd beschuldigd.

Is van deze gedachte de wensch niet de vader? Ligt hier achter niet de hoop, dat het ethisch beginsel ook de Gereformeerde Kerken is binnengeslopen en daar ongemoeid zal worden gelaten?

Men schijnt niet te kunnen wachten tot de kerkelijke procedure is afgelopen.

Wanneer de kwestie op volkomen bevredigende wijze zou worden opgelost, wat we vurig wenschen, zou de teleurstelling bij Ethischen en Modernisten groot zijn.

Een van de pijlen, die op onze kerken worden gericht, is gedoopt in de bijtende aanligging van „ketterijacht“.

Maar, indien één geval weinig van een jacht weg heeft, dan zeker dit.

Als men de kwestie van haar formeelen kant bekijkt, zou men haast vragen of het „wild“ niet op „jacht“ is.

Dit viel ook „Uitkijk“ in het „Friesch Dagblad“ op. Deze schreef:

We denken er natuurlijk niet aan in dit blad ons in de zaak zelve te mengen; dat hebben classis en synode te doen.

Wel moet ons iets van 't hart over den vorm. Vooral, nu de verheugde uitgever van dr G.'s brochure constateert, dat er een ware „Hebzucht“ in 't vaderland is, om die brochure te bezitten.

En dan bevreemdt ons dit zeer:

Dat in het geref. kerkverband, gelijk hier geschiedt, telkens de predikant aan de classis de leiding uit handen tracht te nemen.

Niet de classis besloot of er iets en wat er gepubliceerd zou worden, maar de predikant.

Zonder toestemming te vragen.

Stel u eens voor, dat een lid der gemeente die voor zijn kerkeraad geroepen was en daar in besloten vergadering enkele vragen te beantwoorden kreeg, die morgen in het plaatselijk dagblad zullen lie! Ik geloof dat hij den eersten trap van censuur kreeg wegens gering-schatting van de regering zijner Kerk.

Nu kreeg dr G. nieuwe vragen.

Om op korten termijn te beantwoorden.

Kan niet, — hij moet met vacatie.

Dus moet de classis wachten, — alsof, wanneer b.v. huiselijke omstandigheden hem dwongen, dr G.'s vacatie ook niet wat verzet en uitgesteld worden zou.

En dan dat allerlaatste woord!

'n Historisch woord uit de 17e eeuw.

Als dr G. terug is, wil hij over die nieuwe vragen wel met de classis „handelen“.

Dat zeiden tal van predikanten in de 17e eeuw ook. Ze wilden wel over de geschillen met de heeren van de classis, als in een soort conferentie „handelen“, — maar ze wilden niet zich verantwoorden.

En dat toch wordt van dr Geelkerken door de „meerdere vergadering“ gevraagd, tenminste dat is mijn simpel leekenoordeel.

Ieder onbevooroordeelde zal moeten toestemmen, dat opgejaagd worden iets anders is.

En toch geeft Dr de Vrijer, Ned. Herv. predikant te Amsterdam hem als een opgejaagde relier.

In „Stemmen voor Waarheid en Vrede“ oordeelt deze o.m.:

„Er is internationaal op dit oogenblik een neiging tot confessionalisme. Na de beroering tusschen 1910 en 1920 wil men rust. Scoopes in Amerika, die formeel veroordeeld werd te Dayton in Tennessee, omdat hij de evolutie leerde in strijd met de staatswet; zijn jury bestaande uit tien boeren, een kantoorbediende en een fruitler; de geheele mis-en-scène, die gelijk is aan den worstelstrijd van Dempsey en Carpentier in 1921: het is uiterlijk wel heel anders als de classis Amsterdam en de opgejaagde, en nog geen kamp gevende man uit Amsterdam-Zuid. Maar het verschil is zoo groot niet. In de diepte is het de strijd van Descartes en Voetius. De strijd van scholastiek en onafhankelijke wetenschap. De vragers zijn voor-kantiaansch. De antwoorden zijn na-kantiaansch. De vragers willen door dr Geelkerken niet in den hoek van het naïef-realisme geschoven worden (al wil de menigte achter hen dit vermoedelijk wel). Maar evenzeer weigert dr Geelkerken verwezen te worden naar het land van de negatie der Goddelijke openbaring. De vraag, waar men tot helderheid over zal moeten komen is deze: is er in de gereformeerde kerken plaats voor beide mentaliteiten, de scholastische en die van den wijsgeerig geschoolden theoloog, die de methode en de resultaten der negentiende eeuw met een eerlijk geweten en als eerlijk discipel van Jezus Christus in zich heeft opgenomen? Bryan, die den 27en Juli, vlak na zijn triomf in Dayton stierf, antwoordt op deze vraag: „neen! Alleen voor de eerste houding is er plaats in de gereformeerde kerk“. Wij volgen ongerust over dr G.'s lot het verdere verloop van de monkey trial in Nederland.“

Gelijk men ziet is Dr de Vrijer met zijn pijlen niet zuinig.

Hier wordt nog al heel wat den Gereformeerden Kerken ten laste gelegd.

Vooreerst konfessionalisme.

Bedoelt Dr de V. daarmede, dat onze kerken geen inbreuk op haar confessie dilden, zoo kunnen we hem dit gereedelijk toegeven.

Daarin stellen zij haar eer.

Als Dr de V. zich eens moeite gaf het karakter van een belijdende kerk in te denken, zou hij haar dat onmogelijk cuvel kunnen duiden.

De belijdenis geldt daar als akkoord van gemeenschap.

Wie zich niet langer in de belijdenis kan vinden, dient eerlijkheidshalve met die kerk te breken.

En wanneer iemand een gevoel is toegedaan, dat niet met die belijdenis strookt — nog eens, wij hebben Dr G. niet op het oog — maar hij meent, dat dit wel het geval is, dan zijn de kerkelijke vergaderingen verplicht zijn afwijking, zoo die eenigszins ernstig is, te konstateeren en, kan hij niet worden overtuigd, dan kan hij niet langer als lid, nog minder als ambtsdrager worden gehandhaafd.

Alle verwondering daarover is buiten de orde.

Verstaat Dr de V. echter onder konfessionalisme, wat wij er onder verstaan, n.l. een vasthouden aan de belijdenis, zonder dat gedurig haar gegrond zijn op Gods Woord onderzocht wordt, dan is beschuldiging onverdiend. De Gereformeerde Kerken laten appel van de belijdenis op de Schrift ten allen tijde toe.

Maar Dr de V. zal wel de eerste opvatting zijn toegedaan.

Is dit zóó, dan bewijst dit weer, hoe moeilijk een ethisch theoloog zich in het Gereformeerde kerkbegrip verplaatsen kan.

Hij zal er echter vrede mee moeten nemen, dat wij ons zijn kerkbegrip niet laten opdringen.

Zoekt Dr de V. door de vergelijking van de kwestie-Geelkerken met de „monkey trial“ in Amerika de zaak niet eenigszins in het belachelijke te trekken?

Wij weten, dat de zgn. apenproces bij velen den spothust heeft opgewekt.

Wanneer men zulk een kwestie door een rechtbank wil laten uitmaken — wat ook in Amerika niet is geschied — keuren we dat af.

Materieel echter staan we geheel aan de zijde van Bryan.

En zou de kwestie-Geelkerken op één lijn moeten worden gesteld met de afstammingstheorie, we zouden Dr de V. laten spotten, zooveel hij wilde, maar met pijlen van spot zou hij ons nooit van ons standpunt kunnen verjagen.

Deze vergelijking is stellig al bijster ongelukkig.

En Dr Geelkerken zal de eerste zijn om te verklaren: non tali auxilio, van zulk een hulp ben ik niet gediend.

Met deze pijl wondt Dr de V. den man, met wien hij meermalen in de Koepelkerk optrad.

Bijster vriendelijk is dit niet.

Een boetje verward lijkt ons zijn betoog, waarin hij de tegenstellingen voor- en na-Kantiaansch, Descartes en Voetius, scholastiek en theologie, die de resultaten der negentiende-eeuwse-filosofie in zich heeft opgenomen.

Ligt dit aan ons, zoo zouden we gaarne het verband tusschen het geloof, dat de slang werkelijk heeft gesproken en het leven voor of na Kant wat nader zien aangetoond. De groote betekenis van Kant is door ons, zonder Kant te beschouwen als de wijsgeer van het Protestantisme, meermalen uitdrukkelijk erkend. Maar dat het rekening houden

met de Kantiaansche wijsbegeerte noodzakelijk met zich zou brengen het spreken van de slang naar een andere werkelijkheid te verwijzen, vermogen wij niet in te zien. Kant's kritiek op het naïef realisme was van geheel anderen aard en rakt kwesties als deze in het geheel niet.

Wij willen natuurlijk niet aannemen, dat Dr de V. zoo maar eenige zware termen neerschreef. Daarom zou nadere uitlegging ons welkom zijn. Mogen we hierbij terloops opmerken, dat volgens ons alle werkelijkheid ons begripen te boven gaat? Wij aanvaarden de werkelijkheid, maar verklaren kunnen we haar niet. Dat eischt niet alleen ons filosofisch en theologisch, maar ook ons geloovig standpunt. Ook de eenvoudige geloovige, die aanneemt, dat de slang in het Paradijs werkelijk sprak, denkt niet aan een verklaring van dit feit. Door uit te spreken: ik geloof, belijdt hij, zonder misschien iets van Kant af te weten, dat het boven zijn begripen verheven is.

Dr de V. blaast deze kwestie geweldig op met filosofische lucht. Maar één speldeprik doet die lucht er weer uitstroomen.

Een niet minder rampspoedigen greep doet hij, door te zeggen: het is de strijd van Descartes en Voetius.

De kleinzieligheden van vele Voetianen nemen we niet voor onze rekening. Evenmin elke argumentatie van Voetius. Doch dat de strijd tusschen hem en Descartes liep over de scholastieke methode en de onafhankelijke wetenschap meenen we te moeten betwisten. Het was de strijd tusschen geloof en rationalisme en ofschoon wij Voetius veel hooger aanschouwen als theoloog en kanonikus dan als filosoof, zoo had hij het tegenover Descartes, den vader van het rationalisme in den nieuweren tijd o.l. toch aan het rechte eind.

Door Dr G. het rationalistische kabinet van Descartes te willen binnenschuiven, bewijst Dr de V. dezen al weder geen dienst.

Toch maakt Dr de Vrijer het nog schappelijk vergeleken met Dr Stegenga.

Diens bestrijding in „Nieuwe Wegen“ is al te zeer aan lijnheid gespeend.

Men leze.

„Nu wil ik eens dit met nadruk zeggen, dat een Christelijke wereldbeschouwing met geloof omtrent het spreken van slangen of ezels niets te maken heeft. Dergelijke verhalen, als ze ons in den bijbel worden meegedeeld, geven vaak op symbolieke of op dichterlijke wijze weer, wat er in de zielen der menschen, van wie ons wordt verhaald, is geschied. En „ik“ aarzel niet om een opvatting die alles werkelijk geheid wil hebben, dwaas te noemen; maar even dwaas als wanneer iemand uit het Bijbelwoord „de hemelen vertellen Gods eer“, dit wilde haken, dat de hemelen ons ook hensch met hoorbare stem en in het Hebreeuwsch, Gods eer verkondigen. Neen, dit alles heeft m.i. niets met Christendom, noch met wereldbeschouwing te maken, het zijn enkel de onmogelijke consequenties eener onmogelijke Bijbel-opvatting, die helaas als een nachtmorrie nog hangt boven een groot deel der orthodoxie, en waarvan zij mede door een eerlijk spreken van allen die het beter inzien, dicht verlost te worden. Helaas zijn er velen die wel beter weten, maar niet durven spreken. Er zijn talloze orthodoxe Christenen in ons vaderland, misschien zijn ze wel onder de klassikale rechten en onder de werkelijkheidsijvernaars van bladen als „Het Zoeklicht“ e.d., die heimelijk, in hun hart, zelf aan het „werkelijk gebeurd“ zijn twijfelen, maar men durft er niet voor uit te komen en de een wil het voor den ander niet weten, terwijl men overigens, juist om de onrust van eigen twijfel te verdrijven, zoo hard roept, dat men het toch met alle kracht gelooven moet; psychologisch is een dergelijke activiteit dan heel begrijpelijk. Maar laten we daar nu eens mee ophouden want de funeste gevolgen van een dergelijke struisvogelpolitiek, komen wel aan 't licht in een droeve ketterijacht als wij in de zaak Geelkerken aanschouwen, waarbij de „classis“ waarschijnlijk met Kafafas van oordeel is, dat het beter is dat een mensch voor het volk sterft, dan dat het heele volk... tot zuiverder en vrijer denkbeelden komt. Och waar gaat deze heele zaak eigenlijk om? Meent men heusch op deze wijze het rijk van Christus te dienen? Ik kan het mij moeilijk denken.“

Men moet het dus maar gelooven op gezag van Dr Stegenga, dat het christendom met 't geloof „omtrent het spreken van slangen of ezels niets heeft te maken“.

Dit is stellig wel wat veel gevergd.

Doch erger wordt het, waar Dr S. zijn pijl met het gif der insinuatie bestrijkt.

Volgens hem zijn er talloze orthodoxe christenen in ons vaderland, die in hun hart aan het werkelijk gebeurd zijn twijfelen, maar er niet voor durven uitkomen.

Sinds wanneer is Dr S. hartekenner geworden? Venijnig heet het: „misschien zijn ze wel onder de classikale rechters“.

Niet minder stuitend is de onderstelling, dat „de classis waarschijnlijk met Kafafas van oordeel is, dat het beter is, dat een mensch voor het volk sterft dan dat het heele volk tot zuiverder en vrijer denkbeelden komt“.

Waar kwade trouw ondersteld wordt, houdt alle redeneeren op.

Met zoo iemand mag geen discussie worden aangegaan.

Wij hopen, dat Dr S. zal inzien en erkennen, dat hij tegenover onze kerken niet ridderlijk heeft gehandeld.

De pijl d
den persoo
lijt dit al
onze kerken
Te pijnlij
en kamp,
vele ware

Prof. Mr

Daarven
leamar Zev

In hem v
met groote

Met verla
paren dege

Had hij t
enkele stell

terwege ge

Dit neem
getingde va

van een zo

Wij mensc
veelbelovend

Maar als
Gods.

De Heere
shier moet

En het le
opnieuw als

UIT E

In het twe

terdammer

langrijkst stul

„De Pres

hand van Mr

zeven deputat

sche Kerken,

astend overs

Council. Het

dingen mede

wijzen op een

volkomen in

van den schr

achtigheid is

wel degelijk

tekort is aan

prof. Dr A. E

hebben gebrui

at Paris gaf

het vasteland

„algemeenheit

land? Aan

gevens had g

net in geen

die er echter

is deze nu d

tieve goge

omtrent de

van het kerk

Calvoen vraa

dom aan de

J. Sebestijen,

beelden van

beantwoorde

beheersching

heeft ons kra

weg gebaand

volken ons

die pijl der insinuatie springt altijd terug naar den persoon, die hem afschoot.

Uit dit alles blijkt echter aan welke bestrijding onze kerken op dit oogenblik blootstaan.

Te pijnlijker doet dit aan, waar het komt uit een kamp, waarin naar we het liefst aannemen vele ware christenen zich bevinden.

— Prof. Mr. W. Zevenbergen. †

Daareven lazen we het bericht, dat de hoogleraar Zevenbergen overleden is.

In hem verliest de Vrije Universiteit een man met groote gaven.

Met verrassende snelheid verschenen de laatste jaren dege studiewerken van zijn hand.

Had hij minder vlug gearbeid, wellicht waren enkele stellingen, welke groot opzien baarden, achterwege gebleven.

Dit neemt niet weg, dat wat hij ter perse lei, getuigde van hoogen wetenschappelijken zin en van een zoeken naar nieuwe wegen.

Wij menschen noemen het tragisch, dat zulk een veelbelovend leven nu reeds werd afgesneden.

Maar als Calvinisten aanbidden we de vrijmacht Gods.

De Heere vertrooste haar, die weder den weduwnaar moet omslaan met haar kinderen.

En het lot onzer Universiteit worde door ons opnieuw als in Zijn hand gelegd.

HEPP.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

In het tweede blad van de anti-revolutionaire „Rotterdammer" van Donderdag 3 Juli komt een allerbelangrijkst stuk voor onder Kerknieuws; het draagt ten titel „De Presbyterian Council te Cardiff" en is van de hand van Mr. A. J. L. van Beeck Calkoen, één van de zeven deputaten voor de correspondentie met Buitenlandse Kerken. Dit stuk geeft een kort en zeer oriënterend overzicht van wat verhandeld is op genoemd Council. Het is zoodanig gesteld en deelt juist zulke dingen mede, dat het geheel de strekking heeft te wijzen op een fout onzerzijds, doch dit alles geschiedt volkomen in overeenstemming met de persoonlijkheid van den schrijver.

Aan onnaamgename scherpte en bedachtzaamheid is het geheel gespoend, terwijl het ons toch wel degelijk laat voelen, dat er zijns erachtens een tekort is aan onze zijde. Aan wie de schuld, dat tenzij prof. Dr. A. Eekhof van Leiden verbeteringen aan zoude hebben gebracht, het overzicht dat Dr. Merle d'Aubigné uit Parijs gaf van de geschiedenis van de kerken van het vasteland van Europa op de Council, in zijne „algemeenheid onjuiste zinneljes" inhield over Nederland? Aan wie de schuld, dat Merle d'Aubigné gezevens had gevraagd voor Nederland aan ge raadt het in geen drieën — aan prof. Cramer van Utrecht, die er echter maar geen had gezonden. Gelukkig ook!

Is deze nu de man bekwaam en geschikt om objectieve gegevens aan een buitenstaander te geven omtrent de ontwikkeling van de laatste vijftig jaren van het kerkelijk leven in ons land? Met van Beeck Calkoen vraag ook ik, zonder iets tekort te willen doen aan de bekwaamheid en oprechtheid van prof. J. Sebastien, „waarom moest een Hongaar de denkbeelden van Dr. A. Kuyper komen vertolken? Men beantwoordde maar eens de vraag met zooveel zelfbeheersching gesteld door van Beeck Calkoen: „waarom heeft ons krachtig Gereformeerde leven zich niet een weg gebaand tot de spreekplaats, waar vele landen en volken ons getuigenis hadden kunnen hooren? Met hem betreurden velen ook uit andere landen dit ten zeerste. Genoeg! Ik acht wat van Beeck Calkoen schreef een allerbelangrijkst stuk, dat daar niet mag verborgen blijven onder de rubriek Kerknieuws, door sommigen gekozen, door velen overgeslagen!

Te Zurich werd aan den Leidschen professor Van Nes gevraagd: wie wij toch eigenlijk wel zijn. En had prof. Cramer de gevraagde inlichtingen aan Merle d'Aubigné verstrekt, dan zou te Cardiff deze „rechtse hoogleraar de rol vervuld hebben van „inlichtingendienst" omtrent de gereformeerde kerken van Nederland.

En als deze mannen de dingen niet zoo zien als wij meenen dat ze gezien en gezegd moeten worden, dan zijn we wellicht geneigd om hen gebrek aan objectiviteit te verwijten, doch dan meen ik, dat wij hadden moeten zorgen, dat men niet tot deze mannen ging, maar dat men bij één der onzen kwam om informatie te winnen.

Heeft het vertelden ons al niet genoeg geleerd hoe slecht buitenlandse bladen, ja zelfs encyclopaediën en geschiedwerken, werden ingelicht door mannen die niet tot onze menschen behoorden en die ons niet konden, wij ze dit ook maar liever niet wilden. Juist vandaag deed ik nog weer de ervaring op hoe weinig het buitenland over 't geheel genomen met onze kerkelijke toestanden op de hoogte is. Op het oogenblik is in ons land een Deensch predikant, die er het hoogste belang in stelt zich te oriënteren omtrent het kerkelijk leven in ons land. Hij is daartoe objectief genoeg om zichzelf in verbinding te stellen met personen die behooren tot de onderscheiden kerkgemeenschappen in ons land. Hij bezoekt zooveel mogelijk ook de kerkelijke vergaderingen enz. enz. Voor dat hij zich nu naar ons land begaf stelde hij zich in verbinding met den grootsten historicus van Denemarken — hij noemde hij wel zijn naam, die doet er echter minder toe — een theologisch doctor en hoogleraar, thans een der bisschoppen van de landskerk in Denemarken, om van hem het een en ander over ons land te hooren, om aldus van te voren een weinig op de hoogte te geraken. Echter hij werd van dezen kerkhistoricus hoegenaamd niets gehoord, eenvoudig omdat deze omtrent ons land en zijn huidige geschiedenis niet veel wist. Hoe dicht ligt Denemarken niet bij ons! In hoeveel opzichten komt dit land niet met ons overeen! Ik denk dat er nee

wat noterbereiders in Friesland zijn die vrij wat beter op de hoogte zijn met de wijze waarop men aldaar de boer bereid, dan wij weten hoe het kerkelijk gesteld is in dat land, dat in zijn bijna 100 pCt. der bevolking Lutherisch is, maar van een Luther der in dogmaticis ons nader staat dan heel wat lieden die in ons eigen vaderland gereformeerd heeten en dat bijzonder zuiver en echt en oud meenen te zijn, doch die verder van de gereformeerde vadersen afstaan, dan een Luther en de echte Lutheranen.

* * *

De Belgische Zendingssynode is te Luik gehouden, gedurende de drie eerste dagen van de vorige week. Door omstandigheden buiten de schuld der Deputaten voor de correspondentie gelegen hadden de afgevaardigden dezerzijds geen gelegenheid om onze kerken op de Synode te vertegenwoordigen. Ter laatste instantie kwamen wettige redenen van verhindering. Icho gelooft ik, enigszins vermoedende wat in verband met de begeerte van Gent om van station tot zelfstandige kerk gepromoveerd te worden, ter sprake kon komen, dat het niet kwaad is geweest, dat aldaar niemand van de onzen was. Men kon dan des te vrijer spreken, terwijl ik denk, nog wel nader te hooren wat in verband hiernede is gerapporteerd. De secretaris-generaal heeft de vriendelijkheid gehad zorg te dragen, dat aan onze kerken onderscheiden gedrukte rapporten zijn gezonden. De nauwkeurige lezing van sommige dezer rapporten doet ons ernstig bezorgd zijn omtrent de toekomst dezer kerk. Het aantal dienstdoende predikanten ging na 1903 gestaag achteruit. Toen bezat zij er vijf en dertig in getal. Het daalde van jaar tot jaar, met een enkele uitzondering, in 1914 klom het weer tot de hoogte van één en dertig als in 't jaar 1912. In 1920 daalde het tot op twee en twintig. Thans is het weer gestegen tot het getal van 1912, tot één en dertig. Onzes inziens weegt daartegen niet op de constatering van het feit, dat de verhouding van de Belgische Zendingssynode naar binnen- en buitenland heen heel goed is, zooda met de Unie van de Protestantische Kerken van België, met de Amerikaansche Methodistische Zending en het Lager des Heils.

Op de voorlaatste Synode werd door vele leden de opmerking gemaakt, dat het geestelijk leven van de gemeenten en stations dezer kerk ernstige gapingen aanwees en dat er krachtige pogingen moesten worden gedaan tot verjonging, verlevendiging en versterking van het geloof der protestantsche gezinnen. Een enquête is sindsdien gehouden. Men heeft de onderscheiden gemeenten en stations een vragenlijst voorgelegd en gevraagd hoeveel leden er van de lijsten der kerk waren geschrapt in de laatste drie jaren en om welke redenen en hoeveel waren geëregistreerd en waarom. Het antwoord was, dat er waren geschrapt 232 ter oorzaak van onverschilligheid; 213 door verhuizing; 187 door den dood; 102 wegens verschil van meening; 33 uit hoofde van een gemengd huwelijk. Op de registers ingeschreven: 172 uit beginnel; 158 door verhuizing; 124 door 't gemengd huwelijk; 97 als gevolg van het bezoek van een protestantsche omgeving; 30 als gevolg van druk. Zoo ging het ziental achteruit met 200! Dit zij, zoo besluit het rapport: een alarmkreet!

Het algemeen getuigenis is: de Bijbel wordt weinig gelezen; de huiselijke godsdienstoefening wordt verwaarloosd; er is weinig gebedsleven! Velen leven in ons midden, die vreemd blijven aan de kennis van de fundamentele waarheden van het evangelisch geloof. Het rapport komt tot de erkenning: wij handelen niet zoo kloek als onze voorgangers. De sport doet ons eene geweldige concurrentie aan. Wij moeten er op bedacht zijn om iets nieuws te scheppen, in den weg waarvan wij onze kinderen en jongelingschap kunnen brengen tot de kennis van het Evangelie. Te meer daar de Boomschen en socialistischen er zoo zeer op bedacht zijn hun kinderen allerlei genoegens en ontspanningen geheel gratis te schaffen.

Voorwaar een rapport van welks inhoud wij ernstig kennis dienen te nemen!

Uit het rapport van de Commissie voor de Uitgaven, de Publicaties, blijkt, dat het aantal lezers van de „Christen Belge", niettegenstaande de prijs is verlaagd geworden, teruggaat.

Het rapport van de Commissie voor het werk der colportage wijst ook op achteruitgang. Het werk heeft geleden door de afwezigheid, 't is waar tengevolge van ongesteldheid, van sommige colporteurs, echter het feit wordt geconstateerd, dat het weinig bemoedigend is, dat, hoewel om de drie maanden aan de kerken circulaire werden gezonden die aandrongen op leekenarbeid, het resultaat van dezen aandrang opzichts onderscheidene gemeenten nul was. Ook in dezen tak van arbeid achteruitgang!

Onverschilligheid en duidelijk uitgesproken vijandchap tegenover het Evangelie belemmeren ten zeersten den arbeid der colportage.

De totaalindruk ontvangen bij de lezing der onderscheiden rapporten uitgebracht op de Synode te Luik kan geen ander zijn geweest dan die van het ontstellend feit, dat er over heel de lijn is: achteruitgang, zoo geen inzinking. Dit was reeds het feit op de Synode te Jumièges. Deze terugloop is niet gestuit. Geen vloed is op de eb gevolgd.

Is er oorzaak!

Tot de Wet en de Getuigenis, zonder den terugkeer naar Gods Woord en de Belijdenis der vadersen geen dageraad!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Kinderbijbel.

„De Gulden Winckel" geeft een interessant artikel van dr. Lansberg over den stijl van den Kinderbijbel, in het algemeen, en bijzonder naar aanleiding van den „Kinderbijbel" van den heer Van der Hulst. Het artikel omvat o.m. deze passage:

Neen, wanneer wij een begripsbepaling van kinderbijbel willen geven, dan moet het deze zijn: het bijbelverhaal in zoodanigen vorm, dat men voortdurend het gevoel heeft: „wat hier verteld wordt,

aan ware gebeurtenissen, is ook gedeeltelijk mijn eigen geschiedenis!" Wij hebben omtrent het bovengenoemde stukje aangetoond, hoezeer de lezer zich erin betrokken gevoelde, en uit de opmerkingen, daarbij gemaakt, blijkt spoedig, dat ook voor kinderen die taal en die beelden uit het leven gegrepen zijn.

Wat zouden wij graag den schrijver op zijn weg door de bijbelsche geschiedenis der menschheid verder volgen! Hoe gaarne zouden wij wijzen op zachte deiningen van het gemoedsleven, gelijk dit telkens bewogen wordt. Want dat er groot verschil is tusschen levendig en gevoelvol beschrijven, blijkt duidelijk wanneer men b.v. een omschrijving van Genesis 46 vergelijkt, zooda deze gegeven werd in E. Gordes' „Bijbel voor de Jeugd" bij die van Van de Hulst. Eerstgenoemde verhaalt:

„Het spreekt van zelf dat vader Jacob nu geen kleine haast had om naar Egypte op te trekken. Zoo spoedig mogelijk werden de kudden bij elkander gedreven, de tenten opgebroken en alles wat bruikbaar en licht te vervoeren was op de lastdieren geladen. In vroolijke drukte krioelden mannen, vrouwen en kinderen, knechten en dienstmaagden door elkander. Einde! was alles gepakt, de wagens werden aangespannen, de oude vader, benevens de vrouwen en kinderen namen plaats, en — de karavaan toog voortwaarts naar Egypteland."

Wij willen na geen aandacht vestigen op deftige woorden, die in kindertaal niet passen, zooda „benevens", „toog", en andere. Maar wat wij missen blijkt voldoende, wanneer wij nu de parafrasering van Van de Hulst laten volgen:

„En vol dankbaarheid aan God, die hem deze overgrootse vreugde nog schonk in zijn ouderdom, zeide hij: „Het is genoeg, mijn zoon Jozef leeft nog, ik zal gaan en hem zien, eer ik sterf!"

„Dat werd een drukke tijd in Jakobs huisgezin. Alles werd klaargemaakt voor de groote reis, en altijd weer sprak men daar over Jozef, en over Egypte, en over deze vreemde, maar mooie geschiedenis, die in hun leven voorgavallen was. Hoe wonderlijk toch had de Heere alles geleid!"

Men sprak, ja, maar men dacht nog meer.

Jacob wist nu, dat zijn zonen hem vroeger bedrogen hadden, maar er was geen boosheid, neen, er was alleen vreugde in zijn hart en dankbaarheid aan zijn God, die nu Jakobs gansche familie redde door — Jozef!"

In dezen vorm, in dozen rythmischen, krachtigen stijl, spreekt men tot het hart der kinderen, vestigt men indrukken van onvergankelijke waarde, in allen eenvoud. Kunstmiddelen van den stijl, gelijk een nu en dan herhaald „lieve kinderen!", — of „dat klinkt vreemd, nietwaar?", — of „maar wat dunkt u, kinderen?" zijn hier buiten gehouden en vermeden. Zulke taal geeft het geheel een zoetelijke tint, welke wij in Betsy's bewerking van den Kinderbijbel van Mevr. de Wed. A. B. van Meeteren geb. Schilperoord zoo gaarne zouden missen. Reeds de aanhef „Lieve Lezerijes", is stuitend voor iederen lichte achtjarigen knaap, en is voor ons een naklank van Van Alphen's

„Zie hier lieve Wichtjens,

Een bundel gedichtjes,

Vermaakt er u mee!"

Wij citeeren hier het artikel natuurlijk niet, om den eenen onder ons gangbaren „Kinderbijbel" aan te bevelen met uitsluiting van den anderen, maar wel, om te doen zien, hoe ook op dit gebied de vooruitgang bewust is en er reden is voor enigszins ernstiger zelfbezinning bij alle opvoeders, die tot nu toe in de keuze van een „Kinderbijbel" zich lieten adviseeren door den eersten den besten boekhandelaar of zijn personeel.

HeiligeLandstichting.

De Geref. Kerkbodes van Zeist, Baarn, Driebergen, bevatten een artikel van A., die 14 dagen uit geweest is en daarbij het kunststuk verricht heeft van het verblijven binnen de vaderlandsche grenzen. A. is ook te Nijmegen geweest, althans in de omgeving; hij heeft de Roomsche HeiligeLandstichting bezien; men weet, dat Rome daarmee bedoelt een aanschouwelijke voorstelling te geven van het Oostersche leven met zijn toestanden uit de periode der bijbelsche geschiedenis. A. vertelt ervan:

Toen wij aankwamen was een pater net begonnen met aan een schare van een 100 à 150 menschen over de bedoeling van de stichting een inleidende verklaring te geven.

Wij sloten ons bij hen aan en volgden den geestelijken naar een open veld, waarop een Bedouintent stond. Een taal van geitenvellen, zooda ook Abraham moet hebben bewoond; daarvoor een gezadeld ezel; daarin en daarbij allerlei dagelijksche gebruiksvoorwerpen, daarnaast een kleinere tent; de hoofdtent verdeeld in verblijf voor het hoofd van 't gezin en voor de vrouwen en naast de tenten Oostersche graven, waaraan hij vertrek naar elders het vroegere kampverblijf valt te herkennen.

Historiegetrouw werd door den pater verklaring gegeven van 't leven van den aartsvader Abraham; van de belofte hem gegeven omtrent den komenden Messias, enz. enz. Inderdaad is dit alles voor menschen, die van het Oostersche leven nooit iets hebben aanschouwd, bijzonder interessant en met groot genoegen ben ik door den prettig vertellenden pater herinnerd aan wat ik vroeger reeds zag. Het gehele gezelschap werd daarna gevoerd naar een huisje van een fella, een inwoner van Egypte, wiens woning is als die van een Arabier, eveneens van een Syriachen boer. Jaren geleden zag ik op 't eiland Perim reeds een dergelijke woning.

Zeer primitief, maar zeer natuurgetrouw nagebootst, inderdaad, zoo zag men ook de woningen van eenvoudige landlieden in het Heilige Land of uit in de dagen van 't Heilands omwandeling op aarde. Het huisje kan maar enkele personen bevatten en zoo trokken de bezoekers in een lange rij naar binnen, maar loopende langs de wanden van 't gebouwtje kwamen zij na enkele seconden weer naar buiten,